

Dr Jerko Fućak pročitao je sažetak rasprave koju su vodili sudionici u teološkoj radnoj skupini:

»Pitanje se postavilo o funkciji i smještaju svetaca u životu vjernika i djelu spasenja.

Uočeno je da ta funkcija i mjesto kod naših vjernika, pa i svećenika, nisu dobro shvaćeni ili barem ne cjelovito.

LG br. 50 kada govori o svecima, ističe da su oni poticaj, najsigurniji put k jedinstvu s Kristom, da su savršeni preobraženi u sliku Kristovu, te da su znak Kraljevstva.

Ovdje na Tjednu uočeno je da su u nas prisutne dvije forme, iako ni one nisu razrađene ni teološki ni pastoralno, a te su *zaziv (invocatio)* i *nasljedovanje (imitatio)*.

Čini nam se da postoji jedan neizraženi a važni vid odnosa sveca prema čovjeku. Taj bismo možda mogli teološki obrazložiti, u smislu napomene dra Benvina, iz pojma sakramentalnosti sveca u Crkvi. To znači: sveci su *vidljivi znak* susreta čovjeka s Kristom i to u dinamičkom i komunitarnom smislu riječi.

Iz toga izlaze važne pastoralne smjernice za ispravno štovanje svetaca:
— uočilo bi se kako Crkva štujući svece treba da razmišlja nad svojim životom i nadahnjuje se, poput Djevice u Magnificatu;

— da zahvaljuje Bogu za dar sveca i slavi Boga zbog njegove pobjede u tom čovjeku.

Tako svetac postaje vidljivi znak susreta s Bogom-Kristom. U tom smislu bi trebalo usporediti SC 111.

Možda bi trebalo proučiti biblijski pojam svetosti: svetost radi određenog poziva, te s tim u vezi i njegovu osobnu ulogu u tome.

Kritički osvrt na tjedan i pitanja:

— Ne smijemo prešutjeti zaslugu Tjedna: povijesno nam je opširno i dobro osvjetlio razvoj štovanja svetaca.

— No čini se da nisu dodirnete važne točke: pojam invocacije, zagovora, uslišanja i točke o kojima govori SC 104.

Čini nam se da Tjedan nije dovoljno naglasio kako je važan kvalitet tj. *kako* štovati svece, a ne kvantitet, to jest mnoštvo svetaca.

Svece treba štovati tako da se istakne Kristov Misterij u svijetlu postupnog ozbiljenja povijesti spasenja i zahvalničkog razmišljanja Crkve nad tim ozbiljenjima u svojoj povijesti. Usporedi LG 51.

Svetost se očituje ne samo u kanoniziranim svecima, nego i u svakidašnjici života. Stoga bismo upitali, ne bi li trebalo premisliti pojam svetosti?

Svetost se postiže u ispunjenju zapovijedi ljubavi prema Bogu i prema bližnjemu. Ima se dojam da je današnjem čovjeku jasna zapovijed ljubavi, ali da njezino ispunjenje shvaća drugačije nego nekada. Ne bi li trebalo premisliti kriterij vrednovanja ove zapovijedi i nije li to razlog da današnjem čovjeku mnogi sveci nisu više znak?

Isto tako je naglašeno, da bi trebalo razraditi teologiju *hodočašća*. Pri tom naročitu pažnju posvetiti eklezijalnosti i pokorničkom karakteru hodočašća.

Pastoralna smjernica: slaviti pokorničko slavlje na hodočašćima!

Postavilo se na kraju i pitanje:

Zašto kongregacija traži čudesa za proglašavanje blaženika i svetaca?

Opasno je juridički odgovoriti, da se ne bismo sukobili sa svetim Pavlom: »Ako brda budem premiještao, a ljubavi ne bih imao...«

Posebni nedostatak Tjedna čini nam se da je u pomanjkanju sociološko-pastoralne analize štovanja svetaca sada i ovdje.»

Pošto je dr J. Fućak pročitao ovaj sažetak razvila se rasprava u okviru ne samo ovog sažetka nego uopće u okviru teologije štovanja svetaca.

Bonaventura DUDA: Ja nažalost nisam bio na dvije petine predavanja, ali iz onoga što sam čuo nešto i o njima sudim. Prije svega, čini mi se, da je nedostajalo jedno temeljno predavanje koje je, svakako, trebalo biti, premda je neizbježno da je svaki Tjedan relativan. Trebalo je početi s predavanjem da nikada crkveno učiteljstvo nije tako koncizno i precizno naučavalo o svetosti kao na II vatikanskom saboru i to svijesno unutar konstitucije o Crkvi. Zato se u više predavanja mogao dobiti dojam da registriamo uzlazni proces od III stoljeća na gore, a nemamo jedno sintetičko razmišljanje crkvenog učiteljstva o svetosti i o tipovima za naše vrijeme. Obogaćeni sino na povijesnom, nacionalnom i afektivnom planu, ali čini se da nije bilo dosta štofa za metanoju. *Drugo*, slavljenje svetaca unutar crkvene godine nije, čini mi se, dosta dotaknuto. Doduše, profesora Benvina i profesora Tamaruta nisam slušao. Prije svega trebalo bi razlikovati štovanje svetaca i slavljenje svetaca. I bilo bi jako opasno, ako bi netko pošao s Tjedna s utiskom da treba što više euharistijski *celebrare* svece. Temeljna je činjenica da treba razvijati štovanje svetaca, *cultum sanctorum*, u životu vjernika po principima koje je temeljito premislio II vatikanski sabor. Nedostajalo je predavanje o tome koliko je važno da se obnovi crkvena godina kao slavljenje cjelokupnog otajstva Kristova, da se ne bi dogodilo, kao nekad kad su na gluhu nedjelju prekrivali svece da bi se slavio misterij križa, da se kroz cijelu godinu stalno zapravo prekriva otajstvo Krista i križa, a sveci stalno iskaču van kao u strasburškoj uri. Opasno bi bilo, ako bismo, nakon predavanja prof. Jurišića, gledali da na svaki slobodni dan brže-bolje slavimo nekog sveca, jer su i tome dani vrlo odlučni principi. Papa Pavao je rekao da je crkvena godina duhovni program. Zato slavljenje svetaca *in mysterio Christi*, u liturgijskom slavljenju treba štedimice uzimati. Tu se ne treba bojati da ćemo biti manje crkveni. No važno je kako ćemo to pastoralno sprovesti. *Treće*, više su puta bili istaknuti pojmovi kao *imitatio*, *invocatio*, *intercessio*. Vrlo je važno proučiti što znači *imitatio* i to u biblijskom smislu riječi; imitatio Christi znači slijediti Krista, ići za Kristom. Ne radi se o oponašanju! Po najtradicionalnoj nauci o svecima sveci su nadahnuće za vjernike. Pojedinačni je život neponovljiv, ne da se oponašati. Tko bi imitirao u smislu oponašanja sv. Franju a ne bi u svojem vremenu svoju vlastitu ulogu u djelo izveo, ne bi imitirao sv. Franju.

Bono ŠAGI, kapucin (Varaždin): S obzirom na konkretno postavljenu temu »Štovanje Bogorodice i svetaca u našoj crkvi danas« mogao se očekivati doprinos obnoviteljskom naporu kao i konkretni uvid u taj napor. Međutim, izbor predavanja, kao i impostacija problema u tim predavanjima, bio je tako izveden da se mogao steći suprotan dojam a i učinak. Tako su na primjer gotovo posve izostavljena liturgijsko-pastoralna predavanja, pastoralno-sociološke analize je sasvim nedostajalo. U konkretnost štovanja svetaca kod nas danas uopće se nije išlo. Biblijsko-teološko rasvjetljavanje pitanja bilo je srazmjerno najbolje, no još uvijek nedovoljno. Tjedan je propustio da ukaže na potrebu obnove, na potrebu očišćavanja nekih stvari i usklađivanja s liturgijskom obnovom i koncilskom ekleziologijom. Predavači su u svome žaru, gledajući stvari specijalistički, usko usmjeravali svoju oštricu prema izmišljenim protivnicima. Tako se dobio dojam kao da kod nas postoje ljudi koji niječu kult Bogorodice i svetaca u načelu, kao da postoji neki novi ikonoklazam. S druge se strane dobio dojam kao da je dostatno da jednostavno dobro čuvamo nasljeđene uzorke štovanja, kulta svetaca, pa smo dosta učinili. Nije bilo vidljivo da je potrebno i umjetnost što je nazivamo sakralnom prilagoditi koncilskoj obnovi i uopće prema zahtjevima koncila. Bilo bi stoga štetno, ako bi sudionici Tjedna pomislili da obnove što ih je osobito u liturgijskom vidu započela Crkva ne treba nastaviti ili da se te obnove sastoje samo u kvantitativnom povećavanju i unapređivanju modela koje smo dosad imali.

Josip VISKOVIC: Praksa današnje Crkve, mislim, ide u raskorak s težnjom vjernika, jer je cjelokupna liturgija pomalo prekinula s dosadašnjom praksom. Ako mi hoćemo štovati svece, trebamo ih imati i kao uzore i kao zagovornike. A da bismo ih imali kao uzore, moramo pred očima imati

njihov život. Konkretno, evo mi danas u časoslovu gotovo ništa nemamo o svecima, o životu svetaca. Svedeno je danas na to da su homilije bitnost liturgijskih čitanja, a o svecima ništa ne saznajemo. Svatko tko želi nasljeđovati svece, mora imati pred svojim očima zorno predočeno ono što su oni radili. Treba ne samo u našoj Crkvi nego u cjelokupnoj Crkvi povratiti živote svetaca; nisu nam dostatne *homiliae* i *sermones*. Znamo da svetost svetaca nije samo individualna svetost nego komunitarna. Kako ću ja njegovu svetost na svoj život primijeniti, ako ja uopće ne poznam njegov život, značajke njegova života i značajke njegova vremena, vremena u kojem je on živio.

Bonaventura DUDA: Sada su izdani svi dokumenti II vatikanskog sabora. Oni predstavljaju crkveno učiteljstvo koje mi moramo prenositi Božjem narodu. Mi ga ne smijemo zatirati... Mi moramo prenositi. No najprije moramo mi sami postati učenici da bismo mogli naučiti što crkveno učiteljstvo danas želi naučavati da bismo onda to narodu Božjem prenijeli. Saborški su Oci izglasali da je otajstvo Krista nosioc cijele crkvene godine. Izglasali su *lectio continua* Biblije kroz godinu. Papa Pavao VI je sam rekao da se u prvi čas pobožnost vjernika može naći u nedoumici, jer su vjernici vezani uza staro. No ako kler prione uz posao, a zajedno s njime i vjernici, onda će iz ove obnove izići daleko veći plodovi nego se to može i predvidjeti. U uputama za *Lekcionar* piše da se može na obvezatni dan sveca uzeti *lectio continua* pa makar taj spomen-dan sveca i imao svoje vlastito čitanje. Dakle, daje se prednost stalnom čitanju Biblije. Međutim, ima žalosna pojava. I mi i narod za nama bježimo od Staroga zavjeta. To je za plakati.

Vjekoslav BAJSIĆ: Ja bih, ne kao predsjedavatelj nego osobno, postavio jedno pitanje koje se logički nameće poslije onog što je rečeno da treba vratiti u Crkvu odnosno u liturgiju čitanje života svetaca. Pitam naime što dotični predpostavlja dok traži to vraćanje čitanja svetaca? Predpostavlja, očito, da i mi i narod imamo više koristi od čitanja života svetaca nego od homilija, odnosno od tumačenja Svetog pisma ili pak jednostavnog čitanja Svetog pisma. Sada ili su ti liturgijski tekstovi, koji su nadošli namjesto nekadašnjeg čitanja života svetaca, tako loši da se iz njih ne da ništa izvući ili pak mi možda ne znamo iz njih ništa izvući ili nam je uopće Sveto pisano strano? Postavljam to kao pitanje!

Božidar MEDVID: Mi smo u radnoj skupini »štovanje svetaca u obitelji« govorili o tome da je potrebno tiskati male knjižice o životima svetaca koje bi dobro došle u obiteljskom apostolatu, naime djeci, mladeži koja želi imati pred svojim očima ideale kao što ih uostalom i profani svijet imade. Smjernice za slavljenje svetaca u liturgiji su jasne. No riječ je tu o štovanju svetaca, dakle uopće o ulozi svetaca u životu vjernika. Zato ono što je rekao o. DUDA s obzirom na slavljenje svetaca u liturgiji treba staviti na svoje mjesto. Svećenicima preostaje, uz liturgijsko slavljenje, kateheza, obiteljski apostolat i drugo.

Vjekoslav BAJSIĆ: Trebamo se u raspravi čuvati da ne bismo podsvjesno načinili neku konkurenciju između štovanja svetaca i Krista. Sveci su usmjereni prema Kristu. To je sasvim jasno! Jučer je dr Fučić u svome predavanju iznio neke stvari iz povijesti koje su mi ostale jako sumnjive. Naime, ako su neki sveci kod vjernika ulazili umjesto nekadašnjih poganskih bogova pa ako se onda štovanje svetaca barem strukturalno podsvjesno shvati kao neki politeizam, onda je jasno da postoji konkurencija između Krista i svetaca. No to bi u svakom slučaju trebalo spriječiti! Opasnosti naime postoje.

Jordan KUNIČIĆ: Prvo. P. Bono Šagi je rekao da se može dobiti dojam kao da smo mi izmislili protivnike, tobože neke ikonoklaste. Bilo bi dobro, ako bi netko od preuzvišene gospode biskupa, koji imaju bolji pregled, ovdje posvjedočio da doista ima svećenika koji su svoju crkvu sasvim ispraznili od svakog kipa, od svake slike sveca. Nismo se mi borili protiv izmišljenih neprijatelja. — Drugo, rekao bih s obzirom na pojmove naslje-

dovanje i oponašanje da se tu ne da dati neka šablona. Možemo na primjer reći što bi radio danas Arški župnik kad bi se i on našao u situaciji da kupi auto ili da ga ne kupi, da kupi skuplji ili jeftiniji. Ali stvar tjerati u detalje, nemoguće je! Tu nema šablone! Tu postoji životna mudrost koja je elastična prema konkretnim situacijama, a načela su načela. — *Treće*, dobra je bila ova primjedba da bi mjesto homilija bio dobar jedan odlomak iz života svetaca. Meni bi bilo drago da se ne samo reče ono što nije dobro nego da se predloži ono što bi trebalo učiniti da bi bilo bolje. Teško je pisati homilije iz današnjice od današnjih ljudi. Ali priznajem, primjedba je na mjestu.

Gabriel JURISIC: Ono što je rekao maločas o. Medvid treba podržati. I mi smo u hagiografskoj radnoj skupini također primijetili da treba izdavati male ali kritične životopise svetaca, koji bi odgovarali današnjoj mladeži. Ja sam zbog kratkoće vremena morao odbaciti iz svojeg predavanja uvodne misli koje uvelike daju odgovor na ovdje postavljene prigovore i pitanja. U Bogoslovskoj Smotri možete taj uvodni dio predavanja sami pročitati.

Demitizacija u pogledu štovanja svetaca

Jakov MAMIC: Otac Fućak je čitao sažetak rada njihove radne skupine i postavio niz pitanja i problema i što se čeka da se na ta pitanja ne odgovori. Ja bih ovdje postavio još jedno pitanje koje ima mnoga nuzpitanja. Postavio bih pitanje ocu Kuničiću, imajući u vidu današnju situaciju štovanja svetaca, ne bi li ipak bilo potrebno da se tu mnogošto demitizira? — *Drugo*, molim da mi se objasni pojam tzv. *posredništva* svetaca u vjeri čovjeka koji je shvatio da je Krist uvijek živ i to ovdje s nama i da je živ radi nas, da nam daje Duha koji nas uvodi u svu istinu. Što sve to znači? Molio bih da netko biblijsko-teološki opravda zagovornišтво, naročito me zanima što o tome govori Novi zavjet. Smatram da je utjelovljenjem nastala preobrazba povijesti!

Jordan KUNICIC: Što znači demitizirati? Onima koji pretvaraju svece u mitove, u idole na bilo koji način, potrebno je reći da to treba demitizirati. Onima koji svece dovoljno ne štuju, praktički ili principijelno ne cijene, njima treba reći da ih trebaju štovati, a time štovanjem svetaca neće prijeći u mitologizaciju. Demitizirati dakle kod onih koji su štovanje mitizirali, a naglasiti štovanje kod onih koji ne štuju svece.

Kako shvatiti pojam posredništva

Tomislav ŠAGI-BUNIC: J. Mamić je postavio vrlo bitna pitanja koja se ne tiču samo štovanja svetaca nego naprosto shvaćanja kršćanskog spasenjskog otajstva danas. Mamić predpostavlja da je pojam posredništva danas kod vjernika pa i kod svećenika manjkav. Zato traži povratak vreliima objave i da se sve iznova premisli. No, ja sam o tome rekao dvije-tri riječi na kraju svojega predavanja o mariologiji II vatikanskog sabora, pa se i ja otprilike slažem s njegovim stavom. Nisam siguran da li bih ja mogao izreći što je to posredništvo, ali mogu reći nekoliko stvari koje pokazuju manjkavost tog pojma danas. Jedna je manjkavost ako se govori o posredništvu na jedan takav način koji postavlja Boga tako transcendentno, odijeljeno od ljudi, da ljudi ni na koji način ne mogu doći u neposredni doticaj s njime, nego je za to potrebna neka osoba ili biće koje posreduje. To je jedan pojam posredništva koji teološki nije nigdje tako zastupan, barem se meni tako čini, ali se u glavama ljudi kod nas u prosjeku ipak nalazi. A to se vidi i iz bitke koja se vodila oko toga da se proglasi Mariju Posrednicom. Sv. Bernard je govorio da je Marija *vrat* Crkve a Krist je glava Crkve a ostali vjernici su udovi. Marija bi bila dakle između glave tijela, Krista, i ostaloga tijela, Crkve, i kroz nju bi tekao sav život iz glave po tijelu. Ta usporedba na II vatikanskom saboru nije prihvaćena i, očito, ona je kriva, jer vodi u krivi pojam posredništva. U srednjem je vijeku, u doba feuda-

lizma, ovakav pojam bio prihvatljiv: da se naime htjelo doći do kralja, ili uopće do gospodara, moralo se to učiniti kroz zagovor različitih ljudi. Jedan kmet nije mogao doći pred cara izravno! To je bila velika milost! Zato je ono društvo moglo dopuštati posrednike, jer je ono samo po sebi bilo takvo. Danas svijet ne trpi više takvih posrednika! Svatko misli da nema nikoga tako visokog s kime on ne bi mogao razgovarati! Marijino se dakle posredništvo ne sastoji u tome da ona stoji na vratima i pušta ili ne pušta nekoga k Bogu, nego u tome da ona pomaže. Ona je pomoćnica: ona se saginje i diže dijete da poljubi Oca. Ona dakle pomaže da dijete može doseći Oca! Isusovo je posredništvo otprilike iste te naravi: on nam pomaže da bismo mogli postati sudionici božanske naravi, da bismo došli u izravni doticaj s Bogom Ocem. A što je sa svecima? Ista stvar. Marksizam postavlja kao središnju tezu svoje teorije da ne može biti posredništva, nego da se svaki čovjek treba razviti do svoje punine. Danas se, istina, ljudi radije izravno mole Bogu za neku stvar... Postoji trend da u svaku crkvicu, kapelicu stavimo neki kip Majke Božje, prije Lurdske, sada Trsatske ili Bistričke itd. što je vrlo čudno i tako Marija preuzima sve uloge svetaca. Neki su sveci istina ostali, kao na primjer sveta Terezija od Maloga Isusa, ili župnik arški, što je razumljivo iz ideoloških razloga. Ljudi koji se mole tom i tom svecu ne mole da on tu stvar s Bogom uredi, nego tu svoju molitvu posredstvom tog sveca Bogu upućuju. Molitva je usmjerena Bogu!

Ono što je Jurišić rekao da je svetac jedno ostvarenje Krista, drugi Krist ili drugo izdanje Krista. Svakako, svetac je jedno povijesno konkretno ili konkretno-povijesno ostvarenje Krista, ne u tom smislu da je on samo kopija Krista, nego u tom smislu da je on ostvarenje Krista u određenim situacijama, u određenom vremenu i u određenom prostoru. Tu je i opravdanje da neki narod ima svoje svece. Sveci su dokaz, svjedočanstvo Krista, dokaz da je moguće ostvariti ideal Kristov u današnje vrijeme. Sveci su bili izazov, sablazan za Crkvu, za pape i za biskupe. Vrlo je malo svetaca koji nisu naletjeli na sukob s prosječnim vjerničkim mentalitetom. Svetac je uvijek bio inovator. No sveca je teško naprosto imitirati, »non sunt imitandi«. On nam je uzor kako ostvariti ideal Krista; on nam daje hrabrosti i odvažnosti da svatko od nas pod nadahnućem u određenoj situaciji, u neponovljivoj i u jednodrukatnoj situaciji, ostvari Kristov ideal. O tome sam ja napisao članak u Zborniku Svetog Nikole Tavelića i u knjizi *Kršćanstvo ne može biti umorno* i to u propovijedi za svetog Josipa. Znajmo, svaki je svetac izuzetan!

Vjekoslav BAJŠIĆ: Postoji stanovita razlika između sveca, dok još nije kanonizirani svetac, dok još naime među nama živi i svojim življenjem i djelovanjem ostvaruje težnje i ciljeve Crkve i, konačno, samog Krista, i sveca kad postaje kanonizirani svetac te više nije neposredno prisutan među nama, nego ima neku dvostruku opstojnost. Jedna je njegova opstojnost u Kraljevstvu Božjem, gdje on za nas može posredovati i za to mu se molitvom obraćamo (izravno s njime ne možemo saobraćati). Druga je njegova opstojnost među nama preko hagiografa koji ga opisuju. Pitanje je da li je ono što je hagiograf o nekom svecu napisao istina. Ja sam u svom izlaganju rekao nešto o tome kako se mijenjala prema epohama slika svetosti pa i sami zahtjevi svetosti. Kad velimo »on je svetac«, mislimo li na tog sveca kao čovjeka dok je među ljudima živio ili na nekog kanoniziranog sveca, na nekog izvještačeno u hagiografijama opisanog sveca. Tu postoji stanovita razlika.

Ante KRESINA: Glede pojma *posredništvo* u Bibliji preporučio bih vam knjigu od J. Scharberta, *Heilsmittler im Alten Testament und im Alten Orient* (Quaestiones disputatae 23/24, Herder Freiburg-Basel-Wien 1964). Posrednici spasenja su u starom Izraelu vođe i pokretači. U Novom je zavjetu jedini posrednik Isus Krist. Odakle posredništvo drugih ljudi? Da odgovorimo na to pitanje moramo dozvati u pamet biblijski pojam skupne osobnosti, »personalitas corporativa«. Prema tom pojmu pojedinac živi u svom narodu kao u skupini: svatko nosi na sebi baštinu prošlosti i svatko je odgovoran za budućnost. Svi su međusobno nekako povezani kao jedna jedinstvena osoba, kao jedno tijelo. Mentalitet nas Evropljana je mentalitet

individualizma: mi smo individualisti, dočim su Izraelci bili kolektivisti. Kod nas je jako naglašen pojam individualnosti, kod njih je bio jako naglašen pojam kolektivnosti, skupnosti, zajedništva. Darovi jednog prenose se na drugog i nedostatke jednog snose svi, za grijeh jednoga svi su krivi. U tom svjetlu lakše možemo shvatiti nauku o Crkvi kao mističnom tijelu Kristovom. U tom svjetlu treba razumjeti ono što Pavao govori u poslanici Efežanima: »Jedan Gospodin, jedan Bog i Otac svijui...« (Ef 4,5), ali su različiti darovi pa je jedne Bog postavio za učitelje, druge za apostole, treće za evanđeliste, četvrte za pastire i tako razdijelio darove da jedni posreduju za druge, da jedni drugima pomažu. Trebalo bi tu ideju *personalitatis corporativae* ponovno ovrijedniti, pa bismo u tom smislu lakše mogli shvatiti posredništvo Marije, posredništvo jednog sveca i posredništvo svakog poštenog čovjeka radnika u Crkvi.

Glede molitve svecima, dobro je o. Mamić primijetio. Sveto pismo SZ samo na jednom mjestu ističe posredništvo svetačke molitve i to 2 Mak 15,12—16 gdje stari Onijas moli pred Bogom za narod. U Novom zavjetu u Otk piše da su molitve svetih pred Bogom i njegovim žrtvenikom kao kád. I to moljenje svetih trebamo shvatiti u svjetlu onoga što smo prije rekli o skupnoj osobnosti: svetac ne moli kao pojedinac nego svoj glas združuje sa zajednicom koja se moli. Svetac moli zajedno sa mnom. Tako to postaje zajednička molitva, molitva cjelokupne Crkve u kojoj taj i taj svetac zauzima vidno mjesto. Ako se ja osobno ne znam dobro moliti, molim sveca neka zajedno sa mnom moli Boga, da me Bog usliši. Možda bi tako trebalo shvatiti to posredništvo svetaca.

Jordan KUNIČIĆ: U vezi s ovom zamisli koju je iznio o. Kresina savjetovao bih vam da pročitate *Lumen gentium* br. 49 i 62 gdje je prekrasno napisano o posredništvu svetaca.

Matija BURIIA: Sveci su bez sumnje poticaj, primjer, uzor... Što je onda s uslišanjem za koja čitamo u našim vjerskim pučkim časopisima?

Bonaventura DUDA: Trebali bismo najprije sebi samima iskreno postaviti pitanje, da li smo u svom studiju teologije ikada slušali traktat *de cultu sanctorum*. Cini mi se, da nismo! Prema tome, a ovaj Tečaj to pokazuje, mi ne propovijedamo točnu teologiju pa ni sasvim točnu vjeru nego baštinjena razmišljanja. Zato je ovaj Tečaj opravdan. Zelio bih sada spomenuti jedan članak mojeg kolege Tomislava Šagi-Bunića »Obnova kristologije nakon II vatikanskog sabora«, koji je na mene ostavio silan dojam. Krist je sada živ u nebu i on je sada s nama, on djeluje među nama. Kad sam pročitao taj članak, onda sam razumio ono što govori *Odon Casel* o euharistiji: on ne vuče Golgotu na oltar, nego je Krist uvijek nazočan među nama u stanju svoje žrtvovanosti, *semper vivens inter nos in statu sacrificii*. On s nama slavi ovu euharistiju kao što je slavio onu na križu na Golgoti. Tako u vjerniku nastaje jedna intimnost sa zajednicom svetaca, sa zajednicom koja je sva združena s Kristom. Vjera nas uči da mi svi živimo u jednom živom jedinstvu s Kristom, i s Kristom zajedno sa svima svetima. Ta vjera nam onda nadahnjuje molitvu i ulijeva nam uvjerenje da ćemo biti uslišani ili da smo već uslišani. Ljudi koji dolaze u katedralu na grob kardinala Stepinca pokazuju da ga oni osjećaju kao čovjeka koji je njima bliz.

Jordan KUNIČIĆ: Teološki govoreći sva duhovna dobra dolaze samo od Gospodina Boga *per Jesum Christum Dominum nostrum*. Prema tome kad netko kaže da ga je uslišao svetac podrazumijeva se da kaže da ga je uslišao Bog zaslugama Kristovim i zagovorom ovog ili onog sveca.

Tomislav Šagi-BUNIĆ: U našim odgovorima, čini mi se, nije učinjena jedna distinkcija. Neki ljudi misle da svako uslišanje znači *čudesno* uslišanje, ali Sveta Stolica kad traži dokaze *sanctitatis* u kanoniziranju sveca misli da nije svako uslišanje *čudesno*. No da kršćanski puk misli tako o uslišanjima to je jedna velika stvar za kršćanstvo. To znači da je Crkva koja živi s Kristom, svjesna da je ona i sada sveta i da ostvaruje Kristovu svetost.

LITURGIJSKA RADNA SKUPINA

Dr Anton BENVIN pročitao je ovaj sažetak o radu i raspravama liturgijske radne skupine:

1. Razgovor i rasprava krenula je od tematike (i problematike) koja je na tečaju osvijetljena ili dodirnutu. S liturgijske je strane tu posebno prikazan novi Rimski kalendar i sanktoral mise i časoslova.

Zato se u radu Liturgijske radne grupe srazmjerno najviše pozornosti pridalo primjeni toga Kalendara na naše krajeve, izradom biskupijskih i — ako je moguće — nacionalnih proprija; dosta je zanimanja u sudionika bilo za praktično rješavanje njihovih pastoralno-liturgijskih problema.

2. Moramo, međutim, ustanoviti kako u naših vjernika vlada određeni, u prosjeku dosta neujednačen a za ove krajeve i neispitan, mentalitet, svijest i ponašanje. To sve ima nužnih reperkusija i na liturgijskom, napose hagiološkom i heortološkom području.

Osjeća se velika potreba unapređenja te svijesti i vjerske prakse. Pastoralni radnici u neposrednom djelovanju i kontaktu s narodom očekuju, žele i traže za to višestruku pomoć.

3. Svećenici u pastvi žele dobiti u ruke stanovita pomagala:

a) jedan bi morao biti Vlastit kalendar (biskupije — zemlje), te se u tom smislu izražava želja i molba odgovornima (spominjala se BKJ i njeno Liturgijsko vijeće za hrvatsko područje);

b) razradba toga okvirnog (godišnjeg) pomagala u obliku tzv. »Direktorija« imala bi, nadati se, korisnu funkciju, jer

(1) konstatirano je da je na našem području poslije rata tzv. »Đakovački direktorij« dolazio u ruke svim pastoralnim radnicima i liturzima zemlje, čime je na svoj način povezivao djelatnike čitave Crkve kod nas,

(2) konstatirano je, nadalje, da je sada odviše rubricistički, ali je želja da se obogati, upotpuni i unaprijedi osobito tako da donosi prikladne, jasne, provedive i moguće savjete, sugestije, sheme (recimo, u drugoj polovici siječnja za Molitveni tjedan za jedinstvo);

(3) u pogledu drugih kalendara (napose zidnih) istaknuta je nužda njihova ujednačavanja i spravnijavanja s rimskim predloškom jer još uvijek ima redakcija koje donose prevladane termine, čime u narod unose samo nesklad i pomutnju; valja se ipak pitati kakvi bi ti kalendari morali biti da promiču istinsku obnovu liturgijskoga i svagdašnjeg štovanja svetaca u duhu provedbe saborskih i posaborskih načela (npr. da temporal — vremenik — ima prednost pred sanktoralom — svetovnikom);

(4) zasebno su pitanje solidni i pouzdani životopisi (žitja) svetih koji će svećenstvu i narodu omogućiti da pouzdano upozna temeljne karakterne i kršćanske crte svečeva lika, kako bi ga mogao uistinu štovati.

3. Čitavo se vrijeme u radu Grupe osjećala prisutnost izvjesne neriješene konkretno-praktične, pragmatične i gotovo kazuističke, problematike. Očito, rješenje liturgijskoga štovanja svetih nije na toj rubrikalno-pravnoj crti nego na produbljenju teoloških i eklezijalnih osvjedočenja zajednice. A za to treba još mnogo raditi.

Rasprava o liturgijskim vidovima štovanja svetaca

Gabrijel JURISIC: S obzirom na Benvinovu primjedbu o novom kalendaru želio bih reći nešto ja koji sam sastavio imena za kalendar Kršćanske Sadašnjosti ilustriran s Gospinim slikama. Ja sam ta imena sastavio na temelju latinskog rimskog kalendara za cijelu Crkvu. Stavio sam u kalendar i svece iz naše hrvatske Crkve, a uključio sam u kalendar i narodna imena koja su u Hrvatskoj raširena. Vrlo je neizgodno — moram primijetiti — ako netko neće krstiti dijete na narodno ime kao što je na primjer Jadranka ili Vedrana ili tome slično. Ja sam pokušao narodna imena uskladiti s latinskim, na primjer ime Željko stavio sam na blagdan sv. Deziderija.

Jerko FUČAK: Oni koji sastavljaju kalendare trebaju paziti više na misterijski vid i smisao liturgije nego na čiste propise koji taj vid možda sakrivaju. Tako na primjer u Đakovačkom direktoriju za danas, blagdan obraćenja sv. Pavla, stoji »ne uzeti 4. kanon«, a baš danas izvrsno pristaje

4. kanon. Ta je primjedba očito učinjena na temelju propisa: ne uzeti 4. kanon ako obvezatni spomendan ima svoju prefaciju. No kasnije je Sveta Stolica ispravila tu primjedbu pa je rekla da se može uzeti.

Bogdan SOVIĆ: U našoj radnoj skupini govorili smo o tome da se moli BK da nešto učini s obzirom osmišljavanja kvatrenih dana. U kalendaru kvatreni dani nisu ni označeni. Bilo bi zgodno na 4 kvatrene nedjelje govoriti o svećeničkim i redovničkim zvanjima i da na svaku prvu nedjelju u mjesecu molimo molitvu vjernika za svećenička i redovnička zvanja. Drugo, zašto tabernakule ne bismo ljepše ukrasili, okitili, jer tko može pred golim i zapuštenim tabernakulima meditirati? Ne smijemo u tom stavu ići u smjeru protestantizma.

Matiya BURIJA: Predlažem da se na krštenju djeteta u matične knjige upiše ono ime koje je već upisano u državne matične knjige kako kasnije ne bi nastajale poteškoće oko određivanja istovjetnosti imena pojedine osobe. Jedino bismo mogli dijete krstiti na ime kršćanskog sveca, ako je po srijedi neko antireligiozno ili pogansko ime.

Zašto su sveci u kalendaru premješteni?

Vinko GORICANEC: Zašto su neki sveći premješteni i zašto nam biskupi o tome nisu dali nekakva razjašnjenja?

Ante BENVIN: Rimski redaktori kalendara protumačili su zašto su pomicali neke svece. To na hrvatskom jeziku još nije objelodanjeno.

Bonaventura DUDA: Zato postoje ovakvi tečajevi koji svećenicima stvari trebaju razjasniti. Mislim da ima puno svetih kontestatora, naime onakvih kontestatora koji mrmljaju na svu liturgijsku reformu a da sebe nikada ne ubrajaju među kontestatore. Sveći su premješteni najprije zato da ne otežavaju slavljenje korizme, došašća i da bi blagdani svetaca bolje odgovarali povijesnim datumima (Sv. Matija je premješten jer je za apostola izabran očito u devetnici za Duhove).

Vjekoslav BAJSIĆ: Problem je dakle u tome što vjernici već stoljećima slave nekog sveca na određeni dan. Oni ne žive potpuno s Crkvom, nego svoju religiju žive na samo jedan djelomičan način. Kad bi ljudi potpuno živjeli s Crkvom, onda bi na vrijeme znali za sve promjene, za sve ono što u Rimu izmijeniše u pogledu kalendara. No i to znači da naše ljudsko posredništvo u Crkvi ne funkcionira kako bi trebalo. I često puta problemi nisu problemi Crkve nego problemi jedne osobe, jedne osobe koja odveć jednostrano živi svoju religiju i ne živi vjeru sa svim njenim sadržajem i ne živi potpuno s Crkvom. Pred nama je alternativa, ili ćemo narod ostaviti na onom što ima i posjeduje odnosno baštini, pa ga nećemo micati ni uznemirivati, ili ćemo ga dići na viši *niveau*, na višu razinu kršćanskog i crkvenog života. U drugom slučaju treba vjernike onda prosvijetliti. A to je postupak koji sa sobom nosi poteškoće i napore. A ljudi su tromi i skloni neradu.

Biskup NEŽIĆ: Rimaska komisija za kalendar je dala, istina, razjašnjenje zašto je pomicala svece u kalendaru. Mislim da biskupi ne trebaju to iznositi pred narod. Za to postoje određeni časopisi u kojima se o tome može pisati, kao na primjer u SLUŽBI RIJEČI, ili u SLUŽBI BOŽJOJ. Manjak je svakako što to nismo javili svećenicima. Drugo, da nema svetačkih lekcija u brevijaru, nego su samo homilije, to nije krivnja Koncila nego je to *furtim* učinila rimska liturgijska komisija. Na koncilu je bilo stalno govora da treba preispitati životopise svetaca, da se očiste od legenda i od nepovijesnih datosti. Potrebno bi stoga bilo izdati uz brevijar jednu nužnijičicu sa životom svetaca, u kojoj bi bili životopisi svetaca kritički obrađeni.

Anton BENVIN: Liturgijska je komisija doista imala saborski naputak da vrati životni tijek pojedinog sveca historijskoj istini. Ali kad je komisija to htjela učiniti, našla se pred velikim poteškoćama. Da li bi jedna napisana stranica mogla biti jamstvo, da će čovjek koji tu stranicu pročita moći upoznati tog sveca i njega nasljedovati i bolje štovati. Za to su

smatrali da je bolje na početku u 3—4 crtice označiti život pojedinog sveca i onda uzeti neki spis koji je svetac napisao odnosno neki dio iz njegova spisa za čitanje s oznakom iz kojeg je djela to uzeto da bi čitalac mogao posegnuti za građom. Ali kod nekih svetaca nemamo ništa objavljeno. Onda se smatralo da je najbolje uzeti nešto iz otačkih spisa što osvjetljuje ovu ili onu krepost tog dotičnog sveca.

RADNA SKUPINA STOVANJE SVETACA U OBITELJIMA

Vlč. Ante SKRACIĆ je pročitao sažetak rada svoje radne grupe:

Sudionici radne grupe »Obiteljski život i štovanje svetaca«, vođeni željom da razmišljanja Tjedna dopru do svih naših obitelji ne samo kao saopćenje već i kao poticaj na razmišljanje, predlažu slijedeće:

1) Konstatirajući da je obitelj Crkva u malom i kao takva pozvana u zajedništvo božanskog života, trebala bi pred sobom imati uzore koji su što potpuniji primjeri svetosti u obiteljskom životu. Dakako da je prije svega uvijek aktualan primjer svete Obitelji — Isusa Krista, Marije — Majke Božje i sv. Josipa.

2) Među svecima postoje i drugi slični primjeri. No njih nema mnogo i nisu dovoljno osvjetljeni. Stoga smatramo potrebnim da se prouče i osvjetle likovi pojedinih uzora u kreposti što ih je pružila naša mjesna Crkva. Takovi uzori iz našeg hrvatskog naroda mogu biti jaki poticaj za nasljeđivanje.

3) Budući da nam sâm Bog očituje svoju ljubav preko znakova, smatramo potrebnim da u kršćanskim kućama budu reljefi i slike božjih ugodnika kao svjedočanstvo naše vjere i poticaj na kreposni život. Ovi likovi moraju biti na razini likovne kulture suvremenog čovjeka.

4) Nekoji sudionici radne grupe više ističu slavljenje imendana a drugi smatraju da bi se pastoralno više postiglo izborom nebeskog zaštitnika cijele obitelji.

5) Bilo bi korisno da se izrade prikladni životopisi svetaca i izdaju a) za djecu, b) za omladinu i c) studijski za odrasle.

Zaključak

Uvjereni smo da bi ovakovo štovanje svetaca u obitelji pridonijelo produbljenju svijesti da svaka kršćanska obitelj ulazi u obitelj božjega naroda i tako se približava Bogu izvoru svake svetosti.

Slaviti imendan, rođendan ili krsnu slavu?

Ante TAMARUT: Dok slavimo imendan, čini mi se, da stavljamo naglasak na sveca čije ime nosimo. A mnoga naša djeca nemaju više imena svetaca, nemaju dakle svog imendana. Bilo bi zato dobro da naglašavamo da mi zapravo dok slavimo imendan slavimo spomen na svoje krštenje. Oni koji nose ime koje se ne da dovesti u svezu ni s kojim kanoniziranim svecem trebali bi slaviti svoj imendan na godišnjicu svojega krštenja. Tako bismo na neki način ovrijednili krštenje i godišnjicu krštenja.

Vjekoslav BAJSIĆ: To je dobra zamisao, ali treba ipak voditi računa o stvarnosti. Na imendan pojedinca slavimo obično baš tog pojedinca koji to ime nosi.

Tomislav ŠAGI-BUNIĆ: Trebalo bi ponovo uvesti slavljenje obiteljskih zaštitnika, da svaka obitelj ima jednog sveca svojeg zaštitnika. Nekad je to u nekim našim hrvatskim krajevima postojalo, a u Srbiji je to još danas velika religiozna veza. To bi značilo i učvršćivanje obiteljske zajednice baš kao zajednice. Samo je poteškoća kako to sprovesti. Zamisao je svakako vrijedna da se zapamti. Zanimljivo je da se to u povijesti zove *krsna slava*, a ne imendanska slava ili svetačka slava (na primjer obitelj Leopolda Mandića slavila je krsnu slavu). Slavljenje krsne slave odnosno slavljenje obiteljskog sveca imalo bi danas u vrijeme velikih migracija veliko značenje za življenje kršćanstva unutar obiteljskog života.

Slobodan STAMBUK: Voditi moramo računa o slavljenju rođendana. Možda bi s ovog skupa trebalo uputiti poziv našem tisku da potiče vjernike koji sve više slave rođendan umjesto imendana da na rođendan slave ujedno i svoj imendan.

Ivan STARČEVIĆ: Danas je rašireno mišljenje da je slavljenje imendana nešto kršćansko a slavljenje rođendana nešto pogansko i da slaviti rođendan znači podleći utjecaju vremena i desakralizaciji. Međutim, slavljenje rođendana je sasvim kršćanski običaj. Imamo u mnogim sakramentalima i misalima srednjeg vijeka misu za rođendan, Missa in die natali, koja se čitala na dan rođendana na koji se slavilo Boga za dar života. Zar ćemo mi kršćani danas kad toliko cijenimo dar života i borimo se za očuvanje života i to još nerođenog života smatrati slavljenje rođendana nečim poganskim? Slavljenje imendana je povijesno mnogo kasnije nastalo.

Duro FILIPOVIĆ: Kad već toliko naglašavamo imendane, zašto je onda ispušteno iz kalendara Ime Isusovo. Zar je Nova Godina ili blagdan Materinstva BDM važnije od imena Isusova?

Anton BENVIN: Pozdravljam zalaganje Ivana Starčevića i mislim da ono što je u narodu ukorijenjeno moramo poštivati i kršćanski ovrijediti pogotovo kad je prije to bilo sasvim kršćansko. Što se tiče Imena Isusova imajmo na umu da se u kršćanstvu slavilo *dogadaje* spasenja tj. mysteria salutis a ne *pojmove*. Slavljenje Imena Isusova ili Presvetog Trojstva vrlo je kasno u povijesti kršćanstva ušlo u kalendar. Zato su redaktori kalendara smatrali uputnim da takve blagdane, nazovimo ih idejne blagdane, svedu na najmanju mjeru. Što se tiče Nove godine na koju se nekad slavilo Isusovo obrezanje rimska je redakcija kalendara mislila da je važno na prvom mjestu slaviti osminu Božića i to pod vidom Materinstva BDM. Htjeli su ovrijediti jednu povijesnu činjenicu i ponuditi čitavoj Crkvi da to slijedi. Koliko ima tu sretne pastoralne intuicije, druga je stvar. Možda bismo tog dana radije istakli neki drugi vid koji bi bolje odgovarao našem pastoralnom radu. Pavao VI je htio taj dan povezati s akcijom oko mira i nazvao ga svjetskim danom mira.

Zašto je anđeo Gabriel zaštitnik PTT?

Spiro MARASOVIĆ: Postavljam pitanje o službenom zaštitnicima odnosno patronima na primjer o anđelu Gabrielu kao patronu Pošte, telegrafa i telefona i drugo, što odgovoriti na ovakva pisanja, kao što je ovo iz *Marijina ognjišta* o trudnoći u svetoj Obitelji, da je ona naime bila neplanirana.

Bonaventura DUDA: Bula pape Honorija III počinje ovako: »Ima običaj Sveta Stolica namignuti onomu što se od nje moli«. Prema tome vrlo su važni molitlji. Trebalo bi molitelje često puta moliti da ne mole od Svete Stolice takve stvari kao što su molili predstavnici PTT da im anđela Gabriela proglasi zaštitnikom. Uostalom, Sveta Stolica ima vrlo različite dekrete i vrlo različite odnose. A glede onoga što na onoj sličici Ognjište Marijino piše da »trudnoća u svetoj obitelji nije bila planirana« moram reći da nijedna trudnoća nije u povijesti spasenja toliko planirana koliko trudnoća Marijina, odnosno rođenje Gospodina našega Isusa Krista.

Prenijeti blagdane s radnih dana u nedjelje?

Ivan BUIC: Zašto neke blagdane ne bismo stavili na nedjelju da bi ih naš narod mogao slaviti i od njih imati koristi (Bogojavljenje, Bezgrešno Začecje, Uznesenje Marijino na nebo i drugi blagdani). Drugo, molio bih ustrojstvo Tjedna da tema slijedećeg Tjedna bude posvećena sv *potvrđi*.

Anton BENVIN: Liturgijske smjernice donose samo načela a primjena tih načela ovisi uvijek o mjesnim crkvama. Čini mi se da bismo naše tzv. zapovijedane blagdane, koji zvuče neautentično kad ih oglašavamo (zapo-

vijedani blagdan naime obvezuje pod teški grijeh), morali prilagoditi postojećim prilikama našega naroda. Ako ova Crkva želi služiti ovome narodu, odnosno pomoći mu da se spasi, onda mora voditi računa o prilikama u kojima taj narod živi sada i danas.

Tomislav ŠAGI-BUNIĆ: U premještanju blagdana treba voditi računa o svetosti vremena, *kairosa*. Možda je bolje ukinuti neki blagdan, nego od njega činiti plagijat (na primjer Tijelovo nema povijesno-spasenjske dimenzije, jer ne slavi neki događaj — taj događaj se slavi na veliki četvrtak). Blagdane kao sv. Petra i Pavla je nemoguće premještati, jer se na taj dan slavi njihov *ātes natalis*. A što se tiče blagdana Svih Svetaca smatram da bi BK trebale tražiti da taj blagdan za SR Hrvatsku postane državni blagdan. Isto to vrijedi, dakako, i za Božić. Božić ne možemo prebaciti na nedjelju, jer bismo ga time smanjili na povijesno-spasenjskoj razini.

HAGIOGRAFSKA RADNA SKUPINA

Tekst sažetka rada te radne skupine pročitao je Gabrijel JURISIĆ:

Naš je narod u svojoj povijesti imao mnoge ljude i žene, starije i mlađe, koji su živjeli uzornim kršćanskim životom. Mnogi su se od njih istaknuli u obrani kršćanske vjere i kršćanskih načela, a mnogi za nju posvjedočiše i svojom mučeničkom smrću kako u daljnjoj tako i bližjoj prošlosti. Nažalost o većini tih divnih uzora sveta života naša kršćanska javnost, napose mladež, malo ili gotovo ništa ne zna. Dužnost je svih onih koji znaju za te heroje kršćanstva u našem narodu, poraditi da njihov spomen ne padne u zaborav; napose je važno omogućiti mladoj generaciji kršćana da upoznaju te najodličnije članove svoga naroda kako bi se nadahnjivali i vodili njihovim primjerima. Radi toga predlažemo slijedeće:

1. Da se pri Biskupskoj Konferenciji osnuje u Zagrebu Centar za prikupljanje podataka o uzornim kršćanskim muževima i ženama svih stalaž.

2. Paralelno s tim molimo biskupe i poglavare svih redovničkih zajednica da svatko u svojoj zajednici odnosno biskupiji zaduži po jednog svećenika ili člana zajednice koji će prikupljati podatke o svetim ljudima i uzornim kršćanima njihova kraja ili zajednice. Ti bi delegati bili u kontaktu s Centrom u Zagrebu kamo bi slali prikupljene podatke i materijal. Kad se Centar bude formirao trebao bi osim prikupljanja podataka obavještavati javnost o našim svetim ljudima bilo posebnim biltenom, bilo malim ili većim biografijama, ili na koji drugi način.

3. Ujedno molimo biskupe i poglavare svih redovničkih zajednica da što prije jednom okružnicom potaknu članove svojih zajednica odnosno vjernike svojih biskupija, da obavijeste delegate o svim uzornim kršćanima i da im pošalju podatke i dokumente o njihovom životu i radu.

4. Osim nastojanja oko sakupljanja podataka i objavljivanja biografija o našim svetim ljudima, trebalo bi imati na umu objavljivanje biografija o Kristu i svecima cijele Crkve.

Hagiografska radna skupina dala je na Tjednu dva prijedloga, prvi o ekvipolentnoj kanonizaciji Bl. Augustina Kažotića a drugi o proglašenju sv. Nikole Tavelića zaštitnikom hrvatskog naroda.

1. Predlažemo da svi mi ovdje prisutni svećenici i biskupi preko naše BK uputimo molbu Sv. Ocu papi Pavlu VI da što prije ekvipolentno kanonizira velikog sina našeg naroda, Trogiranina, dominikanca, zagrebačkog biskupa, neumornog pastoralnog radnika i liturgijskog reformatora bl. Augustina Kažotića. Iako je davno živio, ima puno značenja i za naše vrijeme, kao i sv. Nikola Tavelić. Bilo bi divno da nama i cijelom kršćanstvu zasja kao uzor kršćanske svetosti on Trogiranin, zagrebački biskup, koji je u svojoj osobi ujedinio hrvatski sjever i jug.

2. Svi kršćanski narodi imaju svoje kršćanske zaštitnike, kao što to imaju pojedine biskupije i župe. Glavni cilj: duhovno jedinstvo cijelog hrvatskog naroda i svjesnije svjedočenje za Krista po uzoru na sveca zaštitnika.

Zašto Nikola Tavelić?

On je svetac hrvatske krvi koji je ostvario potpunu sličnost s Bogom.

On je prvi kanonizirani naš svetac i prema tome pročelnik hrvatskih svetaca.

Svećenik, uzor i putokaz svim svećenicima, radnicima u navještanju vesele vijesti.

Misionar, navjestitelj vesele vijesti u kršćanskim zemljama (Bosna) i poganskim zemljama (Palestina).

Mučenik, ostvario vrhunsko svjedočenje za Krista potvrđeno vlastitom krvlju. »Nitko nema veće ljubavi...« Simbol mučeničke i svete Hrvatske.

Prvi kanonizirani svetac Svete Zemlje. Povezuje Kristovu i našu zemaljsku domovinu i sjeća nas na nmoge Hrvate, čuvare Svetog Groba.

Štovan na svim kontinentima (Jeruzalem, Montreal, Buenos Aires, Clifton Hill, Zaire).

Skupljeno u kratko vrijeme preko 30.000 potpisa, a u svećevu Vjesniku tisuće pismenih zahvala, preporuka, milodara...

Gradnja crkava, kapela; slike, kipovi, medalje, vitraže...

Rasprava:

Sv. Nikola Tavelić — prikladan za zaštitnika hrv. naroda?

Ivan STARČEVIĆ: Bilo bi dobro obnavljati časne likove iz naše hrvatske prošlosti koji su živjeli na glasu svetosti. U Sarajevu je prije dvije godine osnovan odbor za pokretanje beatifikacije bosanske kraljice Katarine koju franjevački red štuje kao blaženu. U tom pravcu treba pohvaliti onu reportažu Živka Kustića u Glasu Koncila o mučeničkoj smrti sestara redovnica Kćeri Božje Ljubavi. Nadalje, već duže vremena apelira se na episkopat da proglasi sv. Nikolu Tavelića zaštitnikom hrvatskog naroda. Ta mi se inicijativa ne čini zgodnom za naše vrijeme. Bilo bi drugih svetačkih likova koji bi bolje odgovarali nama kao zaštitnik hrvatskog naroda. *Patronus nationis* ne mora biti pripadnik one nacije koja ga štuje kao svoga zaštitnika. U tom pogledu se nikako ne smijemo dati voditi nekim pomalo pobožnim nacionalizmom, zapravo klerikalnim nacionalizmom. Da li može biti zaštitnik hrvatskog naroda onaj svetac koji je proglašen svetim tek u 20. stoljeću, dok hrvatski narod do tog vremena ima svoju 13-stoljetnu kršćansku tradiciju? U krugu kršćanskih naroda isпали bismo kao skorojevići! A živimo, povrh toga, danas u vrijeme ekumenizma i dijaloga s drugim vjerskim zajednicama. Nikola Tavelić je autentični svetac. No da li on može biti zaštitnik hrvatskog naroda koji živi najuže povezan sa svojom muslimanskom braćom i koji sam u svojoj zajednici ima pripadnike muslimanske vjerske zajednice? Može li *patronus nationis* danas biti čovjek koji je po današnjim pogledima na jedan netaktičan način svjedočio za Krista? Ne poričem svetost sv. Nikole Tavelića, ali njegovo značenje za našu današnju Crkvu nešto je drugo. Uostalom, imamo mi već proglašenog zaštitnika hrvatskog naroda: nekoliko je papa u povijesti nazivalo sv. Petra apostola zaštitnikom hrvatskog naroda.

Primjedbe za organizaciju i rad svećeničkog Tjedna

Jakov MAMIĆ: Nisam očekivao da bi sv. Petar mogao biti zaštitnikom hrvatskog naroda. — A dao bih primjedbu organizatorima ovog svećeničkog Tjedna. Organizatori trebaju ući u kontakt s vijećem redovničkih zajednica odnosno poglavara u Jugoslaviji te s njima oformiti radnu grupu u kojoj će biti teolozi, sociolozi, pastoralni radnici koji bi se pozabavili studijem aktualnih i dalekosežnih problema teološke naravi, stupnjem vjerske situacije, stupnjem vjere u našem narodu i problemima koji su u narodu nazočni. Nužno je bilo predavače prethodno suočiti da se izbjegnu ponavljanja u predavanjima i da se tematika dotičnog Tjedna obradi cjelovito. Na primjer na ovom Tjednu liturgija uopće nije bila razrađena niti doživljena. Na vrijeme se treba pobrinuti za rad radnih skupina i za animatore radnih skupina. Predavanja bi trebalo biti manje, a više prilike za raspravljanje po radnim skupinama ili kružocima.

O radu Tjedna dali su svoje primjedbe i drugi sudionici Tjedna. Mnogi su primijetili da predavanja ima previše i da su prezgusnuto nanizana i da premalo sudionika ima na skupnoj raspravi o zaključcima Tjedna i uopće o temi Tjedna.

Vrijedne su primjedbe koje mi je napismeno poslao Anton BEN-VIN pa ih želim ovdje uokviriti u ovaj zapis:

1. Budući da se u radu i doživljavanju ovogodišnjeg zborovanja osjećala stanovita teškoća, nelagodnost i »nemogućnost« u vođenju tolike organizacije, bilo bi vrlo dobro održati jedan razgovor (skoro Symposion) u užem krugu radi pretresanja dometa i ostvarenja ovakvih skupova kakav je bio — kao *izrazit* tip — upravo ovogodišnji Tečaj. Posjet je u cjelini bio dobar, očekivanja također prilična, neka predavanja tematski i prezentacijom na visini, ali je dosta toga stalno pokazivalo granice, nedorečenosti, neprikladnosti...

2. Možda se ovakav sustav zborovanja u neku ruku već »istrošio« pa bi ga valjalo obnoviti i osvježiti. Pitanje je: *kako?* I o tom bi se isplatilo odmah misliti, jer je dobro što ga skup tolikih svećenika iz čitave zemlje cijeni; mnogi to iskreno priznaju, što posvjedočuju i redovnim dolaženjem i sudjelovanjem u radu. Kad bi im se više brige i pažnje posvetilo, odnosili bi u svoje zajednice još više poruke i nadahnuća.

3. Ako se na godinu misli održati tečaj na temu EVANGELIZACIJA (što će mnogi pozdraviti), mislim da bi se za to moralo nešto učiniti već u prvoj polovici godine. Molim te, da u svojstvu zaslužnog tajnika i pregaoca oko organizacije posljednjih Tjedana pokreneš u ime Fakulteta određenu inicijativu:

a) važno je utvrditi jezgru koncepcije (što bismo htjeli?), pa podijeliti uloge i uzeti odgovornost za pojedine vidove stvarnosti tako da se nastojanja svih predvodnika (predavača i predvodnika radnih grupa) upotpunjavaju i ostavljaju jedinstven dojam. Osobito bi bilo dobro neke ljude zamoliti da u okviru radnih grupa budu animatori razgovora i razmišljanja, za što bi se onda na vrijeme pripremili;

b) oko mjesec dana prije održavanja Tjedna vodstvo bi se Tečaja sa suradnicima moglo još jednom sastati da sagleda praktične konture rada i zacrta neposredne ciljeve;

c) budući da je zagrebački Katolički bogoslovni fakultet neosporni predvodnik katoličke teologije kod nas, to mu je dužnost i čast da ovu željenu inicijativu i dalje vodi, formirajući i nadahnjujući život i svijest pastoralnog klera u našem narodu. Drugi ćemo se na prijedlog Vašeg fakulteta, ako treba, rado uključiti u zajednički rad.

d) do godine bi se više pažnje moralo posvetiti liturgijskoj strani zajedničkog rada (molitva) i koncelebrirana euharistija trebale bi u svijesti izbiti na više mjesta).

4. Vrijeme održavanja Tjedna ne smije pasti u vrijeme predavanja na Fakultetu, što ne dopušta profesorima da djelatno surađuju.

HODOČASNIČKA RADNA SKUPINA

Lovro CINDORI pročitao je sažetak ovog radnog kružoka:

Smatramo da hodočašća i u ovo današnje vrijeme imaju svoju duhovnu vrijednost, jer svakako ima duhovnih doživljaja i obnove, koje ne moraju svima odmah biti očite, budući da Duh Božji djeluje gdje i kako hoće.

Posebno se naglašava duhovni smisao hodočašća, da se ne pretvori u turizam kako se to u posljednje vrijeme događa. Uslijed velike žurbe ne stignu obaviti duhovne pobožnosti, samo da bi se zadovoljilo drugom dijelu, putovanju i razgledavanju okolice. Radi toga treba hodočasnike vjernike za hodočašće spremite, upozoriti ih u duhovni smjer, a potom im omogućiti i ostalo, razgledavanje okolice i posjet još nekog drugog okolnog mjesta ili svetišta.

U novije vrijeme sve više se obavljaju jednodnevna hodočašća zahvaljujući suvremenim prevoznim prometnim sredstvima. Time nastaju novi

problemi u svetištima: kako uskladiti program u svetištu za ono kratko vrijeme boravka, i kako ispovijediti veći broj hodočasnika ako nema dovoljni broj ispovjednika? Smisao hodočašća jest pokora i obraćenje. No mnogi se ne ispovijede, jer ne stignu ili ne žele podržati guranju i gužvi.

U ovoj Svetoj Godini trebalo bi naša hodočašća, i ona u Rim i ona u naša hrvatska svetišta, osmisлити kako bi ona doista vjernicima donijela stavovite duhovne koristi.

Skupna rasprava koja je trajala od 8,30 do 12,30 sati time je završena.

Dr Adalbert REBIĆ

ZAKLJUČNA RIJEČ NADBISKUPA ZAGREBAČKOG

Na koncu ovog tečaja recimo riječ **HVALA!**

Hvala Bogu za sve ono što je kroz ovaj susret i predavanja udijelio našoj duši.

Dok smo razmišljali o svecima i o štovanju svetih, sigurno je Duh Sveti u nama poticao misli kako produbiti našu osobnu svetost.

Predavači su pristupili temi štovanja Majke Božje i svetaca pod različitim vidovima. Možda bismo na koncu mogli završiti ta razmišljanja jednostavnim usporedbom:

CRKVA JE BOŽJA OBITELJ.

U obitelji su svi članovi povezani u zajedništvu ljubavi. Svi dijele zajedničke brige, svi žele pomoći svakome i svaki nosi u sebi brigu za sve.

Tako mora biti i u obitelji Crkve.

Bog hoće da ljudi budu živa zajednica u njemu i s njim. Stoga je štovanje svetih izraz toga zajedništva; izraz je vjere u to — k Ocu usmjereno, Kristom otkupljeno, Duhom Svetim prožeto — bratstvo, u kojem se mnogi stapaju u jednu ljubav, u jedan suživot. Bog tako hoće.

Smrt ne rastavlja zajedništvo ljubavi. Stoga, oni koji žive u vječnosti u ljubavi s Bogom, bilo u čistilištu, bilo u nebu, nisu ravnodušni za sudbinu svoje braće na zemlji. Jednostavno ne mogu biti ravnodušni.

To zajedništvo očituje se međusobnom povezanošću. U zajednici obitelji ne može biti šutnje među članovima. Međusobnim razgovorom, saopćavanjem misli, nakana, radosti i briga struji ljubav od jednoga do drugoga.

Tako je i u Općinstvu svetih. Nebeska Crkva postaje jedno sa zemaljskom Crkvom u ljubavi. Ta ljubav mora biti potvrđena, mora biti svjedočena.

S naše strane je ta ljubav svjedočena štovanjem Majke Božje i svetih; priznajemo ih braćom; molimo se njima.

S njihove strane ta je ljubav svjedočena njihovim zagovorom, njihovom molitvom za nas.

Ljubav tako struji u neraskidivoj zajednici između vremena i vječnosti, između zemlje i nadsvijeta. Bog tako hoće, jer je On uzrok i cilj toga zajedništva.

Dakako, kad smo govorili o svecima, onda nismo mislili uvijek u najstrožem smislu samo na kanonizirane svece. Svetost Crkve se ostvaruje u bezbrojnim dušama vjernika. Mnogi ostaju uvijek sakriveni ljudskim očima, a mnogi su u zajednicama u kojima su živjeli bili zapaženi kao svjedoci duboke kršćanske zrelosti.

Bilo bi dobro da se uspomena tih velikih duša sačuva za buduća pokoljenja. Stoga preporučam, u smislu nekih prijedloga koje smo ovdje čuli, da se nastoje sabrati ta svjedočanstva u pisanim dokumentima u župi, u dijecezi, u redovničkim zajednicama.

Na koncu zahvaljujem našem Bogoslovnom fakultetu kao organizatoru ovog tečaja; zahvaljujem dekanu, tajniku, svim predavačima, svim učesnicima i svima koji su bilo na koji način služili svojom suradnjom ovom susretu.

Posebno zahvaljujem i Glazbenom institutu koji je svojim pjevanjem kod liturgije i svojim nastupom na svečanoj akademiji u spomen 700. godišnjice smrti Sv. Tome i Sv. Bonaventure uzveličao naše svečanosti.

Još jednom svima zahvaljujem i na sve zazivam Božji blagoslov.